

Obeskrivligt levande

EN OBESKRIVLIG MÄNNISKA

av Kerstin Strandberg, Albert Bonniers Förlag, 2004

Boken tar sitt avstamp i berättarjagets högtidligt uttalade föresats att beskriva ett människoöde. Vid ett besök i Paris katakomber har berättaren blivit helt överväldigad av de många dödas närvaro. Därför har hon avlagt ett löfte som blir ett slags besvärjelse. Som motkraft till döden ska hon - för visst är det en hon? - beskriva, besjunga en levande människa, från början till slut: "Jag ville besvärja döden genom att göra mig stort besvär". Se där en typisk strandbergsk mening, på en gång högstämmd och vardagligt slängig. Det är en text som hela tiden överraskar, som hastigt skiftar tonfall och perspektiv, och som bjuder upp läsaren till en växlingsrik dans. Vänta er inga trygga transportsträckor med Kerstin Strandberg!

Redan romanens titel är utmanande: Vadå obeskrivlig? Handlar romanen om en särdeles udda och komplicerad människa, ett undantag bland mängden behändiga människor som lätt kan låta sig beskrivas? Inte alls. Tvärtom har berättarjaget givit sig ut i Paris vimmel och hållit utkik efter ett vanligt och någotsånär beskrivbart människoöde, ingenting märkvärdigt alls. Det borde inte vara svårt att hitta. Men de människor hon mött har nästan alla tett sig så rika på motsägelser, "så gränslöst outtömliga i all sin skrovlighet", att hon genast måste avvisa ambitionen att beskriva någon av dem.

Den hon till sist utser är en ung gravid kvinna som kommer springande nerför trapporna i ett hus vid rue du Louvre. Det ljusa håret fladdrar efter henne och hon utstrålar ungdom, varm sinnesrörelse och starka färger. Denna unga kvinna, som visar sig heta Anna B, utser berättarjaget till sitt provexemplar, den människa som hon vill undersöka och beskriva - och med vars hjälp hon också hoppas förstå något om vad vänskap, närhet och värme kan betyda i en människas liv. Om detta säger sig berättaren inte veta någonting, annat än det fysikläraren i skolan förmedlat om ämnet värme och att närhet till människor sedan länge varit förknippad med stark ångest.

Svårfångad

Föremålet för berättelsen är därmed funnen, men denna Anna visar sig vara mer svårfångad än berättaren tänkt sig. Berättaren sliter med sina iakttagelser och anteckningar men konstaterar att det enda hon lyckats beskriva någotsånär är Anna B:s näsa (som hon kallat "välformad"). Och inte ens näsan är att lita på. Sent i livet, då Anna i smyg gör en serie självporträtt i blyerts, blir hon tvungen att om och om igen använda radergummit på näsans plats, så mycket att pappret går alldeles sönder. Och då man efter Annas död försiktigt lägger en lätt duk över hennes ansikte, upprörs de kringstående över att den fina näsan ändrar form. Nästippen böjs nedåt av dukens tyngd, nästan omärkligt men dock.

Anna erbjuder själv några beskrivningar av sin egen person: Hon är enda barn till fem systrar, alla fulla av behärskning och godhet. Hon vill så länge som det är möjligt mota undan vuxenlivets förfärande tristess. Hon är kvinna och bildkonstnär, med små barn och stora ambitioner - med tiden blir förhållandet det omvända; målarlyckan kommer, målarlyckan går. Hon fångslas av de grenmönster som bildas av ådern på handens utsida, blixten på himmelen och roten i jorden. Deras snarlighet vill hon undersöka närmare, men med detta blir hon aldrig färdig.

Berättaren säger sig med tiden inse att ingen människa kan beskrivas helt uttömmande. Utsiktspunkterna är så skiftande, människorna så oberäknliga och påhittiga, ödena så många - och de går hela tiden i varandra. Berättaren konstaterar i en tillbakablick att hon i stället för Anna faktiskt lika gärna kunde ha valt ut sydafrikanska Clarice.

Clarice besökte nämligen huset vid rue du Louvre ungefär samtidigt som Anna, frågade till och med berättaren om vägen. Anna skulle i alla fall ha kommit med i berättelsen, men då långt senare och som en bifigur - när de båda kvinnornas familjer under några år bor grannar i Sverige. Människoödena rör vid och går i varandra. Är det alldeles nyckfullt eller finns där ett mönster, en mening? Frågan är outtalad, bara en av många underströmmar i Strandbergs luriga text.

Kurragömma

Vems historia är detta egentligen, Anna B:s eller berättarjagets? När historien har hållit sig tätt intill Anna en stund, kan berättaren hojta till som för att påminna om sin existens: Jag tycker att det är så trevligt att ni vet att jag är här!

Ibland för att skapa distans till en smärtpunkt, en annan gång för att låta historien skjuta fart i en ny riktning. Däremellan kan hon dela ett ögonblick av närhet, så varmt att det vibrerar av ljus. För att i nästa stund ånyo kliva åt sidan och vara lika skyddslöst förvånad som sin huvudperson, Anna B, inför livets krumsprång.

Jag har hunnit en god bit in i boken innan jag inser att jag har mött Anna B förr, långt innan hon visar sig för mig i huset på rue du Louvre. I Kerstin Strandbergs förra roman, "Tio syskon i en ömtålig berättelse" (2000), är hon ett av syskonbarnen. Om detta tycks den nuvarande berättaren vara ovetande. Eller hur förhåller det sig med den saken, kanske leker hon kurragömma? Tvärsäker kan ingen vara i mötet med Kerstin Strandbergs text.

Hur som helst, den Anna B som möter läsaren i respektive bok kan bara vagt kännas igen på de biografiska konturerna, och för att hon i dödens närhet låtsasleker att Gud finns. Men perspektiven och berättelserna är i stort sett åtskilda-och människan i sin helhet unik och obeskrivlig. Bort allt beskäftigt psykologiserande!

"En obeskrivlig människa" är djupt egensinnig - men tro inte att den är Tung och Svår. Tvärtom är det en bok att längta hem till. Berättelsen har mig i ett magiskt grepp; den rör, berör, kittlar och förvirrar. Kerstin Strandbergs språk är lika njutbart som det är säreget. Lyss till dess vardagliga tilltal likaväl som ålderdomligheter och syntaxuppror! Som en fjällbäck tar det sig fram och bär berättelsen, ibland i djärva språng och virvlar, ibland stilla över klara djup, alltid syrerikt och friskt. Det är helt enkelt en förunderlig bok.

ANN-CHARLOTTE SMEDLER
Fil dr, psykolog

PS. Kerstin Strandbergs "En obeskrivlig människa" är nominerad till årets Augustpris, med prisutdelning under denna tidnings pressläggning.